

Yttrande

Datum 2021-04-19
Klassificering 1.1.4
Dnr RAÄ-2021-170

Ert 2021-01-20
Er Fi2020/04994

Bygg och bo till lägre kostnad – förslag till bättre konkurrens i bostadsbyggandet, SOU 2020:75

Regeringskansliet har begärt att Riksantikvarieämbetet yttrar sig över det rubricerade betänkandet.

Riksantikvarieämbetet yttrar sig om de delar av utredningen som syftar till att främja ett ökat byggande av seriebyggda hus eftersom de bedöms påverka kulturmiljön och kulturvärden.

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet avstyrker utredningens förslag om tillägg till plan- och bygglagen (2010:900), PBL, 9 kap. 31 b § som möjliggör bygglov för seriebyggt hus som avviker från rådande detaljplan eller områdesbestämmelser. Därmed faller även förslaget om tillägget till 4 kap. 4 § PBL gällande definition av seriebyggt hus.

Synpunkter

Det är anmärkningsvärt att varken direktiven eller utredningen förhåller sig till politikområden och antagna politiska mål som gestaltad livsmiljö, de nationella kulturmiljömålen, miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö och Agenda 2030 eller bedömer vilka konsekvenser utredningens förslag skulle få för dessa mål. Det förslag som lämnas om avvikelse från detaljplan innebär en stor risk för att målen inte kan uppfyllas och det allmänna intresset att det byggda ska ha en estetiskt tilltalande utformning och ta hänsyn till natur- och kulturvärden, enligt 2 kap. 6 § PBL och 8 kap. 1 § PBL, inte kan uppfyllas.

Författningsförslag

Utredningens förslag gör det möjligt att tillåta avvikelse från gällande detaljplan eller områdesbestämmelser om avvikelsen är förenlig med dess syften. När det gäller kulturhistoriskt värdefulla miljöer vill Riksantikvarieämbetet framhålla att

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Bankgiro 5052-3620

dessa många gånger regleras genom planbestämmelserna utan att det framgår av planens syften.

Genom att, som utredningen föreslår, flytta besluten från detaljplan eller områdesbestämmelser till bygglovskedet minskar insynen och möjligheten att påverka den gestaltade miljön. Det medför också att de allmänna intressena riskerar att inte tillmätas samma tyngd, bland annat som en följd av att länsstyrelserna inte yttrar sig över bygglovsbeslut.

I betänkandet framförs att avvikelsen är en möjlighet som ska prövas av byggnadsnämnden och att de ska bedöma om det är lämpligt att bevilja bygglov eller inte. Riksantikvarieämbetet har i ett par utredningar studerat kommunernas hantering av kulturvärden. Den ena, *Kulturvärden i planerings- och bygglovsprocesser – en utvärdering av kommuners förutsättningar att ta hand hänsyn till kulturvärden* (2017) visar att kommunerna själva anser att de har bristande kompetens när det gäller att hantera kulturvärden. I den andra utredningen *Kulturvärden försvinner i plan och byggprocesser* (2018) är den övergripande slutsatsen att det finns omfattande brister i hur kulturvärden hanteras i byggprocesser i samband med ändring av byggnader med kulturvärden. Denna slutsats baseras på att kulturvärdena i de flesta fall inte uppmärksammas alls i ärendet, trots att byggnaden har utpekade kulturvärden eller ingår i en värdefull bebyggelsemiljö. I de fall då de utpekade kulturvärdena redovisas i ärendet sker sällan någon kontroll eller uppföljning. Mot bakgrund av detta skulle utredningens förslag påtagligt öka risken för att kulturvärden inte beaktas och går förlorade.

Mot denna bakgrund avstyrker Riksantikvarieämbetet utredningens förslag avseende möjlighet att tillåta avvikelse från gällande detaljplan eller områdesbestämmelser om detta är nödvändigt för att uppföra seriebyggda flerbostadshus.

Kommuners påverkan på bostadsbyggande

Utredningen anger att den viktigaste anledningen till att det inte byggs fler seriebyggda hus är kommunernas "attityder". Det saknas en analys av de bakomliggande orsakerna till varför kommuner lyfter frågor om bland annat kvalitet i byggandet, arkitektoniska ambitioner uttryckta i arkitekturprogram och hållbarhetsfrågor i ett brett perspektiv som orsak till tveksamhet gentemot seriebyggda hus. Riksantikvarieämbetet bedömer att kommunerna handlar i linje

med antagna mål med koppling till bebyggelse och kulturmiljöer och saknar resonemang om möjligheten att förena dessa med uppförande av seriebyggda hus.

Konsekvensbeskrivning

Utöver de konsekvenser som tas upp i konsekvensbeskrivningen finns behov av att analysera och bedöma vilka konsekvenser utredningens förslag får för det allmänna intresset kulturmiljö. Likaså borde konsekvensanalysen redogöra för hur utredningens förslag är förenliga med relevanta politiskt antagna mål och regelverk.

En förmodad konsekvens av att avgörandet flyttas från detaljplane- till bygglovskedet anges i konsekvensbeskrivningen kunna bli att flera bygglovsbeslut kommer att överklagas. Riksantikvarieämbetet delar den uppfattningen och bedömer att beviljade bygglov kan komma att upphävas i högre instans, bland annat som en följd av brister i hanteringen av kulturvärden.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Joakim Malmström efter föredragning av utredaren Eva Dahlström Rittsél. Även överantikvarien Knut Weibull, avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa och enhetschefen Rikard Sohlenius har varit med om den slutliga handläggningen.

Beslutet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till:

fi.sba.bb@regeringskansliet.se.

Kulturdepartementet, kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se